

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح ماده (۱۰۴۱) قانون مدنی اصلاحی مصوب ۱۳۸۱/۴/۱»

مقدمه

ماده (۱۰۴۱) قانون مدنی در سال ۱۳۸۱، توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام به صورت کنونی اصلاح شده و در حال اجرا می‌باشد. براساس این ماده، ازدواج دختر قبل از سن ۱۳ سالگی و پسر قبل از ۱۵ سالگی تمام منوط به اذن ولی به شرط رعایت مصالح آنها و پس از حکم دادگاه می‌باشد.

ماده (۱۰۴۱) مذکور ابتدا در زمان تصویب قانون مدنی در سال ۱۳۱۳ بدین شکل تصویب شده بود: «نکاح اناث قبل از رسیدن به سن ۱۵ سال تمام و نکاح ذکور قبل از رسیدن به سن ۱۸ سال تمام ممنوع است. معذک در مواردی که مصالحی اقتضا کند با پیشنهاد مدعی‌العموم و تصویب محکمه ممکن است استثنای معافیت از شرط سن اعطا شود ولی در هر حال این معافیت نمی‌تواند به اناثی داده شود که کمتر از ۱۳ سال تمام و به ذکوری شامل گردد که کمتر از ۱۵ سال تمام دارند. نکاح قبل از بلوغ ممنوع است».

پس از آن در سال ۱۳۶۱ این ماده به این شکل تغییر یافت: «نکاح قبل از بلوغ ممنوع است تبصره - عقد نکاح قبل از بلوغ با اجازه ولی صحیح است به شرط رعایت مصلحت مولی‌علیه».

پس از آن در سال ۱۳۷۰ ماده (۱۰۴۱) به شکل زیر تغییر یافت: «نکاح قبل از بلوغ ممنوع است. تبصره - عقد نکاح قبل از بلوغ با اجازه ولی و به شرط رعایت مصلحت مولی‌علیه صحیح می‌باشد».

که در نهایت توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام به صورت کنونی به تصویب رسیده است.

کلیات طرح کنونی که درصدد اصلاح ماده (۱۰۴۱) مذکور می‌باشد، پس از بررسی در کمیسیون قضایی و حقوقی رد گردید. لکن پس از بررسی در صحن علنی، مجدداً برای بررسی به کمیسیون ارجاع گردید.

بررسی طرح پیشنهادی

طرح کنونی پیشنهاد تغییر ماده (۱۰۴۱) قانون مدنی را به شکل زیر داده است:

«عقد نکاح دختر قبل از سیزده سال تمام شمسی و پسر قبل از شانزده سال تمام شمسی ممنوع است:

تبصره - حداقل سن ازدواج در دختر شانزده سال تمام شمسی و در پسر هجده سال تمام شمسی است.

عقد ازدواج بین سنین سیزده تا شانزده در دختران و شانزده تا هجده در پسران منوط به اذن ولی و رعایت مصلحت و تشخیص دادگاه به شرط داشتن قابلیت صحت جسمی برای تزویج با نظر پزشکی قانونی می‌باشد».

فارغ از تبعات اجتماعی و فرهنگی طرح کنونی، ایرادات حقوقی فراوانی بدان وارد است که برخی از آنها بیان می‌شود:

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۴۷۳

شماره چاپ:

—

تاریخ چاپ:

—

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر مطالعات

حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۶۵۲۵-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۸/۶/۱۰

الف) این طرح در مخالفت صریح با احکام فقهی قرار داد. در فقه امامیه، نکاح پسر و دختر از سن بلوغ مجاز و در اختیار طرفین نکاح و قبل از آن در صورت اذن ولی مجاز و صحیح است.

در این طرح ازدواج قبل از سیزده سال تمام در دختران و شانزده سال تمام در پسران را حتی با اذن ولی و تأیید دادگاه ممنوع دانسته است.

ب) در این طرح ازدواج در بین سن سیزده و شانزده در دختران و شانزده تا هجده در پسران منوط به وجود قابلیت صحت جسمی برای تزویج با نظر پزشکی قانونی می‌باشد که مانع ازدواج افراد معلول و کسانی که قابلیت جسمانی برای ازدواج ندارند نیز می‌باشد که در مغایرت صریح با حقوق انسانی این افراد است.

ج) مبنای تعیین سنین شانزده سالگی و هجده سالگی که برای دختران و پسران جهت حداقل سن ازدواج در نظر گرفته شده است، مشخص نیست.

د) ماده (۱۰۴۱) قانون مدنی در سال ۱۳۸۱ توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام تغییر یافته است که بنابر نظر تفسیری شورای نگهبان امکان تغییر آن توسط مجلس در صورتی وجود دارد که پس از گذشت زمان معتدبه تغییر مصلحت موجه باشد. فلذا این طرح مغایر با اصل یکصد و دوازدهم قانون اساسی است.

ه) تصویب این طرح با توجه به ایجاد ممنوعیت مطلق در بازه‌های سنی مذکور برای ازدواج موجب افزایش ازدواج‌های ثبت نشده در برخی از مناطقی است که از لحاظ فرهنگی و اجتماعی پذیرای این قانون - در صورت تصویب - نخواهند بود و باعث سخت‌تر شدن شرایط برای زوجین و به‌ویژه زوجه خواهد شد، درحالی که مصوبه کنونی مجمع تشخیص مصلحت در این خصوص با شناسایی امکان برای دادگاه تا در موارد خاص در صورت احراز وجود مصلحت برای فرد اجازه ازدواج را دهد از بروز این مشکل جلوگیری می‌کند.

و) در تبصره حداقل سن ازدواج شانزده و هجده سال تعیین شده است در حالی که در متن ماده حداقل سن ازدواج سیزده و شانزده تعیین شده است که یکی از این دو باید حذف شود.

با توجه به این ایرادات به نظر می‌رسد تصویب این طرح نه تنها به سود جامعه نبوده بلکه موجب ایجاد زیان‌هایی نیز باشد. این موضوعات قبلاً نیز مورد توجه کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس نیز قرار گرفته و در نتیجه به رد کلیات طرح رأی داده شده بود.

نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه طرح کنونی در مغایرت صریح با احکام فقهی است و از سوی دیگر با توجه به این که ماده (۱۰۴۱) قانون مدنی توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام اصلاح شده و تغییر آن توسط مجلس منوط به گذشت زمان معتدبه می‌باشد، فلذا طرح کنونی با ایراد اصل یکصد و دوازدهم قانون اساسی مواجه می‌باشد و همچنین با توجه به سایر ایرادات حقوقی که در این گزارش به اختصار بیان شده است، مجدداً رد کلیات طرح پیشنهاد می‌گردد.